

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 66/04-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 31. augusta 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Mazáka v konaní o sťažnosti JUDr. K. D., bytom K., zastúpenej advokátom JUDr. M. F., K., ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 73/01, za účasti Okresného súdu Žilina, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo JUDr. K. D. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Žilina v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 73/01 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Žilina prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 73/01 konal bez zbytočných prietáhov.

3. JUDr. K. D. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie v sume 40 000 Sk (slovom štyridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Žilina j e p o v i n n ý uhradiť JUDr. K. D. trovy konania vo výške 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodeväťdesiatšesť slovenských korún) na účet advokáta JUDr. M. F., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. IV. ÚS 66/04 z 11. marca 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť JUDr. K. D., bytom K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Žilina (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 73/01.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka je účastníčkou súdneho konania vedeného pred okresným súdom, ktoré bolo začaté na základe ňou podanej žaloby o ochranu osobnosti zo 6. decembra 1995 proti Spoločnosť 7 PLUS, s. r. o., a M. L., šéfredaktorovi týždenníka PLUS 7 dní.

Od začiatku konania vedeného pôvodne pred Obvodným súdom Bratislava 2 a ku dňu doručenia sťažnosti ústavnému súdu pred okresným súdom uplynulo viac ako 8 rokov a konanie nebolo dosiaľ právoplatne skončené.

Sťažovateľka uviedla, že pred podaním sťažnosti ústavnému súdu urýchlenie priebehu konania urgovala písomným podaním z 11. septembra 2001. Listom z 12. novembra 2001 sa obrátila na predsedu okresného súdu vo veci prieťahov v predmetnom konaní, čo však neprinieslo zásadný pozitívny obrat.

Sťažovateľka sa domáhala, aby ústavný súd po predbežnom prerokovaní v konaní o jej sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„1. Základné právo sťažovateľky, právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, zaručené ustanovením článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, bolo v konaní vedenom na Okresnom súde Žilina pod č. k. 4 C 73/01 porušené.

2. Ústavný súd priznáva sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v sume 500 000,- Sk, ktoré je Okresný súd Žilina povinný vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. Porušovateľ je povinný sťažovateľovi nahradiť trovy súdneho konania.“

Predseda okresného súdu podaním sp. zn. Spr 3511/03 doručeným ústavnému súdu 2. júla 2004 predložil k prijatej sťažnosti vyjadrenie, súčasťou ktorého je aj stanovisko zákonnej sudkyne, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„1. Pokiaľ sa mám vyjadriť k skutkovej a právnej zložitosti veci v štádiu, kedy nemám riadne naštudovaný spis, môžem len konštatovať, že predmetom sporu je otázka ochrany osobnosti. To si vyžaduje naštudovať danú problematiku, preskúmať doposiaľ vykonané dokazovanie a rozhodne nepovažujem túto vec za jednoduchú z toho hľadiska, že by bolo možné ju bez ďalšieho zisťovania a štúdia vybaviť okamžite. Uvedené právne spory sú považované za náročné aj preto, že tu dochádza k prelinaniu základných ľudských práv a do značnej miery závisia od úvahy súdu, k čomu je nepochybne potrebná široká znalosť problematiky ochrany osobnosti.

2. V roku 2002 boli zabezpečované podklady pre prejednanie veci, ktoré je potrebné preskúmať. Poukazujem na to, že pripojený trestný spis má okolo 1 400 strán. Procesné úkony vo veci sú zdokladované kanceláriou vo vyjadrení, na ktoré vyjadrenie odkazujem.

3. *Pri zbežnom preskúmaní vecí som nezistila prekážky postupu súdu podľa § 107 a nasl. O. s. p., ani konanie sťažovateľa, ktoré by spôsobovalo prietahy.*

4. *Pokiaľ sa vo veci dlhšiu dobu nekoná z mojej strany, je to spôsobené vysokou zaťaženosťou v mojom senáte, kedy k dnešnému dňu mám evidovaných 432 nerozhodnutých civilných vecí a 525 nevybavených. Okrem toho mám zostatok vecí z pôvodne pridelenej agendy P, E, Er. Ďalej poukazujem aj na zvýšený nápad nových vecí za uplynulé obdobie a predpokladám, že správa súdu má presné údaje o zaťažnosti v mojom senáte.“*

Právny zástupca sťažovateľky sa k stanovisku predsedu okresného súdu nevyjadril. Jeho podanie z 22. júla 2004 obsahovalo iba súhlas s upustením od verejného ústneho pojednávania a rozšírenie sťažnosti o Krajský súd v Žiline. V súvislosti s tým ústavný súd pripomína, že zvláštnosť konania pred ústavným súdom vylučuje možnosť navrhovateľa (sťažovateľa) po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie meniť, prípadne rozširovať rozsah subjektov, voči ktorým sťažnosť smeruje (m. m. I. ÚS 230/03). Samotná sťažovateľka pôvodne v sťažnosti označila ako toho, voči ktorému sťažnosť smeruje, iba okresný súd. Uznesením ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 66/04 z 11. marca 2004 bola preto sťažnosť prijatá na ďalšie konanie len proti okresnému súdu. Z toho dôvodu sa ústavný súd návrhom na rozšírenie okruhu subjektov, proti ktorým sťažnosť smeruje, nemohol po prijatí sťažnosti zaoberať, tak ako to žiadala sťažovateľka.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľky, vyjadrenia predsedu okresného súdu a zákonnej sudkyne a najmä spisu okresného súdu sp. zn. 4 C 73/01 zistil nasledovný stav a priebeh konania:

- 12. februára 2001 bol okresnému súdu doručený spis Okresného súdu Prešov sp. zn. 15 C 82/00 v právnej veci sťažovateľky, ktorý bol 15. februára 2001 zapísaný do registra pod sp. zn. 4 C 73/01,

- okresný súd prípisom z 21. marca 2002 žiadal Krajský súd v Košiciach o zaslanie trestného spisu sp. zn. 2 T 49/95, tento mu bol doručený 28. marca 2002,

- prípisom z 3. apríla 2002 žiadal okresný súd o poskytnutie súčinnosti Krajský úrad vyšetrovania Policajného zboru v Košiciach (ďalej len „krajský úrad vyšetrovania“) a Krajskú prokuratúru Košice (ďalej len „krajská prokuratúra“),

- 22. apríla 2002 bol okresnému súdu doručený vyšetrovací spis krajského úradu vyšetrovania sp. zn. ČVS: VP-149/20-1992.

III.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov...“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ (napr. II. ÚS 104/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že súd vo veci koná“ (m. m. II. ÚS 65/03, I. ÚS 76/03). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu...“ (napr. III. ÚS 192/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Sudca je podľa § 117 ods. 1 OSP povinný robiť vhodné opatrenia, aby sa zabezpečilo splnenie účelu pojednávania a úspešné vykonanie dôkazov.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03, III. ÚS 247/03) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu.

1. Ústavný súd z vyžiadaného súdneho spisu okresného súdu zistil, že v predmetnom konaní je potrebné rozhodnúť o „návrhu na ochranu osobnosti“ sťažovateľky z dôvodu uverejnenia podľa sťažovateľky nepravdivých tvrdení v celoštátnom týždenníku, čím došlo k „neoprávneným zásahom do môjho práva na ochranu osobnosti“.

Predmetom konania je teda nárok sťažovateľky na ochranu osobnosti podľa § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka, v ktorom sa sťažovateľka okrem iného domáha aj uloženia povinnosti odporcovi uverejniť opravu nepravdivých údajov v hromadnom informačnom prostriedku.

Konanie na ochranu osobnosti nie je možné hodnotiť ako právne zložité, pretože tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej praxe všeobecných súdov. Pokiaľ ide o skutkovú (faktickú) zložitosť veci, ústavný súd sa čiastočne stotožňuje so stanoviskom zákonnej sudkyne pripojeným k vyjadreniu predsedu okresného súdu, že preukazovanie skutočností, o ktoré sa sťažovateľka opiera vo svojej žalobe (proces dokazovania), môže vyžadovať značnú časovú náročnosť. Ide však len o predpoklad, ktorý nevyplýval z doterajšieho priebehu konania pred okresným súdom, keďže k samotnému dokazovaniu pred ním ešte nedošlo. Právna ani faktická zložitosť veci nemôže preto ospravedlniť doterajší postup okresného súdu v posudzovanej veci.

2. Správanie sťažovateľky ako účastníčky konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd konštatuje, že samotná sťažovateľka v konaní vedenom pred okresným súdom pod sp. zn. 4 C 73/01 neprispela k vzniku priet'ahov v napadnutom konaní.

3. Použitím posledného kritéria, ktorým ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, bol postup okresného súdu.

Ústavný súd pripomína, že samotné konanie začalo ešte v decembri 1995, keď sťažovateľka podala „návrh na ochranu osobnosti“ na miestne nepríslušnom Obvodnom súde Bratislava 2. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala, aby ústavný súd vyslovil priet'ahy v konaní okresného súdu vedenom pod sp. zn. 4 C 73/01, t. j. od 12. februára 2001, keď táto vec bola postúpená okresnému súdu. Predmetná vec bola pred uvedeným obdobím z dôvodu zaujatosti sudcov, resp. súdov prejednávaná viacerými súdmi (Obvodný súd Košice 2, Okresný súd Trebišov, Okresný súd Michalovce, Okresný súd Rožňava, Okresný súd Spišská Nová Ves, Krajský súd v Košiciach, Krajský súd v Žiline, Okresný súd Prešov), voči ktorým sťažnosť nesmerovala. Preto ústavný súd postupoval v tomto prípade podľa § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Z týchto dôvodov sa ústavný súd pri posudzovaní, či v konaní vznikli zbytočné priet'ahy v konaní, nezaoberal obdobím od podania návrhu

(6. december 1995) do postúpenia veci okresnému súdu vedenej na ňom pod sp. zn. 4 C 73/01 (12. februára 2001), ale prihliadal na skutočný začiatok konania pri rozhodovaní o ďalších nárokoch sťažovateľky uplatnených v jej sťažnosti.

Ústavný súd zistil, že okresný súd počas doterajšej doby trvania súdneho konania vedeného pod sp. zn. 4 C 73/01, ktorá je ku dňu vydania rozhodnutia ústavného súdu vyše 3 a pol roka, vykonal iba jeden procesný úkon, ktorý súvisel s obstaraním podkladov pre rozhodnutie. Týmto úkonom bol pokyn zákonnej sudkyne pre kanceláriu zo 14. marca 2002, aby okresný súd žiadal Krajský súd v Košiciach o zaslanie trestného spisu sp. zn. 2 T 49/95, krajský úrad vyšetrovania a krajskú prokuratúru o poskytnutie súčinnosti v predmetnej veci. Tento pokyn zákonnej sudkyne bol realizovaný prípisom z 21. marca 2002 (pre Krajský súd v Košiciach) a prípisom z 3. apríla 2002 (pre krajský úrad vyšetrovania a krajskú prokuratúru).

V tejto súvislosti ústavný súd už rozhodol, že „závažnosť doby nečinnosti súdu sa zvyšuje, keď po nej nasledujú jednoduché úkony, ktoré si nevyžadovali dlhodobé štúdium alebo inú prípravu“ (III. ÚS 101/01). Pokyn zákonnej sudkyne zo 14. marca 2002 pre kanceláriu, aby žiadala o poskytnutie súčinnosti (zaslanie trestných spisov) orgány činné v trestnom konaní, prokuratúru a súd, jednoduchým úkonom nepochybne bol.

Po doručení trestných spisov okresnému súdu (28. marca 2002 a 22. apríla 2002) do dňa vydania rozhodnutia ústavného súdu nevykonal okresný súd žiaden procesný úkon smerujúci k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľky bez existencie zákonnej prekážky podľa § 107 a nasl. OSP, čo „ospravedlňovala“ zákonná sudkyňa rozsahom pripojeného trestného spisu, množstvom pridelených a nevybavených vecí v senáte a zvýšeným nápadom nových vecí.

Uvedené argumenty zákonnej sudkyne ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania

zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (napr. II. ÚS 58/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 145/02).

Ústavný súd zastáva navyše názor, že bolo povinnosťou okresného súdu pristupovať v tejto veci so zvýšenou starostlivosťou nielen pre skutočnosť, že konanie začalo ešte v decembri 1995, ale aj s ohľadom na predmet konania, ktorým je ochrana osobnosti sťažovateľky. Výsledok konania v takomto konaní má osobitný význam pre sťažovateľku, pretože sa priamo dotýka jej osobného statusu.

Vzhľadom na uvedené dospel ústavný súd k záveru, že postupom okresného súdu v posudzovanom konaní došlo k porušeniu práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

IV.

Ústavný súd v súlade so svojím rozhodnutím o porušení základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súde, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 4 C 73/01 konal bez zbytočných prietáhov.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie“.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 500 000 Sk, keď poukazuje na skutočnosť, že „*predmetné prietahy v súdnom konaní vyvolávajú u mňa psychický stav neistoty a očakávania*“.

Pri určovaní výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Hoci významnou súčasťou zadosťučinenia sťažovateľky je už samotné deklarovanie porušenia jej práva na konanie bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, porušenie týchto základných práv sťažovateľky však nemožno účinne odstrániť len uplatnením tejto právomoci ústavného súdu. V dôsledku toho bolo potrebné rozhodnúť aj o primeranom finančnom zadosťučinení. Vzhľadom na celkovú dobu konania okresného súdu, na rozsah zbytočných prietahov v jej rámci, berúc do úvahy tiež konkrétne okolnosti prípadu (predmet sporu, skutočný začiatok súdneho konania), možno sumu 40 000 Sk považovať za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Sťažovateľkou požadovanú výšku primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd považuje v okolnostiach prípadu za neprimeranú.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. M. F. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“). Ústavný súd pri priznaní trov konania vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2002, ktorá bola 12 811 Sk. Úhrada bola priznaná v celkovej výške 8 796 Sk za 2 úkony po 4 270 Sk a 2 x 128 Sk režijný paušál (§ 19 vyhlášky).

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. augusta 2004